

Minint Europos etnologų ir folkloristų asociacijos (SIEF) 50-metį

2014 m. rugsėjo 12 d. kaip klausytojas dalyvavau Tarptautinės etnologijos ir folkloro asociacijos SIEF (*Société internationale d'ethnologie et de folklore*) Auksinio jubiliejaus simpoziume ir Ypatingojoje generalinėje asamblėjoje, kuri vyko Amsterdamo universiteto Specialiųjų kolekcijų muziejuje.

Simpoziumas, pavadintas „Išsiveržti iš dėžės“ (*Out of the box*), buvo skirtas etnologijos ir folkloristikos mokslams, šios mokslinės asociacijos raidos apmąstymams ir ateities perspektyvoms aptarti.

Pranešėjas prof. Bjarné Roganas (Bjarne Rogan, Oslo universitetas, SIEF viceprezidentas 2001–2008 m., SIEF draugijos oficialusis istorikas) atskleidė, kad, SIEF organizacija buvo įkurta 1964 m., perorganizuojant jos pirmtakę tarptautinę mokslininkų draugiją CIAP (*La commission des arts et traditions populaires*), įkurta 1928 m. ir remtą Tautų Lygos. Kai po Antrojo pasaulinio karo CIAP veikla buvo atgaivinta, jos būstine tapo Paryžiaus Liaudies meno ir tradicijų muziejus (*Musée des arts et traditions populaires*), o jos veikla rūpinosi UNESCO. 1964 m. Atėnų kongrese buvo diskutuojama, ar Europos etnologija gali apimti ir folkloristiką, ar tai skirtingos disciplinos? Ar bendroji etnologija ir antropologija gali būti suvokiamos kaip šių disciplinų ištakos? Ar galima sieti literatūrologiniais ir antropologiniais metodais tiriamą folkloristiką? Ar ši organizacija turėtų domėtis visu pasauliu, ar tik Europa? Po diskusijų folkloristika buvo pripažinta atskira disciplina, o buvusi CIAP virto SIEF. Nuspręsta pakeisti organizacijos pavadinimą, kad būtų aiškiai išskirtos dvi disciplinos – Europos etnologija ir folkloristika. Etnologijos sparno lyderis Sigurdas Eriksonas (Sigurd Erixon) netrukus įsteigė žurnalą *Etnologia Europea*, kuris aktualus ir šiandien.

SIEF, svarbiausios Europos etnologijos ir folkloristikos mokslininkus vienijančios organizacijos, reikšmė išaugo po 2001 m., kai jos vadove tapo Regina Bendiks (Regina Bendix): pradėti rengti teminiai seminarai, skirti kultūros paveldo politikos aktualijoms, kuriami ir plėtojami bendradarbiavimo ir bendravimo tinklai,

po organizacijos vėliava pradėtos telkti atskiros mokslinių tyrimų grupės. Pastaruoju metu SIEF veikla ypač gyvybinga. Organizacija rengia ne tik kongresus-asamblėjas, bet ir įvairių darbo grupių: kultūros paveldo ir nuosavybės, religijos etnologijos, maisto tyrimų, istorinių tyrimų ir kultūrinės analizės, vietovės išminties, ritualinių metų, erdvės ir laiko žinijos, jaunųjų mokslininkų, – konferencijas. Organizacijos nariai gauna kasmetinio žurnalo *Cultural Analysis* elektroninės versijos prenumeratą.

Peteris Janas Magris (Peter Jan Margry, SIEF viceprezidentas, Amsterdamo universitetas, Mertenso institutas, Olandija), nagrinėdamas organizacijos vardo ir veiklos ypatybes, atkreipė dėmesį į tai, kad SIEF įkūrė UNESCO organizacijos aktyvistai. Ilgainiui iš kuklios draugijos SIEF išaugo į didelę profesionalių mokslininkų bendruomenę. Jis atskleidė, kad šios organizacijos vaidmuo auga, ji dalyvauja sprendžiant aktualias pasaulio problemas, svarsto, kaip ekonomika sąveikauja su tradicijomis, kokios naujosios regionalizmo ir nacionalizmo formos randasi vykstant globalizacijai. Jis pabrėžė UNESCO vaidmenį didinant domėjimąsi autentiška tradicija ir į paveldą įtraukiant įvairiausias kultūrinės veiklas.

Konradas Késtlinas (Konrad Köstlin, Viena, Austrija, SIEF eksprezidentas), antropologiškai nagrinėdamas sukakčių semantinę prasmę, atskleidė, kad jubiliejų šventimas kaip šiuolaikiškas ritualas tapo reikšmingu veiksmu, padedančiu įtraukti į paveldą kultūrinę atmintį.

Regina Bendiks (Getingeno universitetas, SIEF eksprezidentė) kritiškai vertino folkloristikoje ir etnologijoje atsiradusią tendenciją „įtraukiant į paveldą“ žinias apie kultūrą pasitenkinti vien sausa jų klasifikacija ir registracija. Tai skatina įvairios ekonomiškai naudingos, savo prigimtimi verslui artimos skaitmeninio, katalogizavimo programos. Jų priešingybė – naujoviškas interpretacinis mąstymas, būtinas fundamentaliems tyrimams.

Kviestinis pranešėjas Orvaras Liofgrenas (Orvar Löfgren, Lundo universitetas) pasidalijo metodologinėmis įžvalgomis apie menkai išplėtotų namų erdvių tyrimų aktualumą. Jo požiūriu, namų esmę sudaro ne pastatai. Namai – tai daugybės kasdienybės realiųjų konglomeratas, tam tikros tvarkos, kurias būtina tyrinėti. Tai ir kintančių žmonių santykių kalvė, moralės raiškos laboratorija, tirtinas emocinis žmogaus ryšys su įvairiais artefaktais, – namų erdvė gali tapti ir jausmų etnografijos tyrimų sritimi.

Jasna Čapo Žmegac (SIEF tarybos narė, Etnologijos ir folkloro tyrimų institutas, Zagrebo universitetas, Kroatija) atkreipė dėmesį į tai, kad Europos etnologijos ir folkloristikos teorinis ir metodologinis pagrindas, tyrimų paradigmos iki šiol perdėm skirtingos, paskendusios ir užsisklendusios vietinėse ar kiek didesnėse regioninėse problemose. Todėl SIEF turėtų padėti plėtoti Europoje intensyvesnį tarpkultūrinį, mokslinį šios disciplinos tyrėjų dialogą, skatinti jų suartėjimą.

Valdimaras Hafsteinas (Valdimar Hafstein, SIEF dabartinis prezidentas, Islandijos universitetas, *Ethnologia Europaea* leidybos tarybos narys, žurnalo *Cultural Analysis* leidybos tarybos narys, buvęs Islandijos UNESCO komisijos pirmininkas) pabrėžė, kad vienas iš aktualių SIEF uždavinių – atlikti etnologijos ir folkloristikos mokslo padėties stebėseną Europos mokslo institucijose. Šiuo tikslu buvo pristatytas SIEF rengiamas etnologijos ir folkloristikos dėstymo Europos aukštosiose mokyklose ir universitetuose žemėlapis. Jame fiksuojama, kad šios specialybės studentai Lietuvoje rengiami Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje.

Tačiau tenka apgailestauti, kad SIEF tinklalapyje, pateikiančiame nuorodas į etnologijos ir folkloristikos tyrimo centrų internetinius puslapius (<http://www.siefhome.org/links.shtml#disc>), Baltijos folkloro instituto (*Baltic Institute of Folklore*) nuorodoje atrasime keturias Estijos ir keturias Latvijos folkloristikos institucijas, o Lietuvai atstovauja tik viena etnologijos ir folkloro tyrimų institucija – Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. Be to, SIEF pateiktame tyrimo insti-

tucijų ir archyvų nuorodų sąrašė iš Baltijos šalių tėra tik Estijos literatūros muziejus. Švietimo institucijų sąrašė neminimas nė vienas Lietuvos universitetas. Vadinas, Lietuvos folkloristikos ir etnologijos institucijoms, ypač toms, kurių darbuotojai yra SIEF nariai, reikėtų susirūpinti savo reprezentacija tarptautinėje mokslinėje internetinėje erdvėje.

SIEF Jubiliejinės asamblėjos Amsterdame dalyviai, iškilūs organizacijos mokslininkai etnologai ir folkloristai, susipažinę su Lietuvoje numatomomis etninės kultūros globos politikos reformomis ir jų turiniu, pasirašė laišką-kreipimąsi į LR Seimą. Laiške reiškiamas nepatirtas projektui sujungti Etninės kultūros globos tarybą ir Paveldosaugos komisiją į vieną instituciją, kadangi Paveldosaugos komisijos veiklos pobūdis ir tvarka, išplėtotą paveldosaugos administracinė, mokslinė ir švietimo sistema Lietuvoje labai skiriasi nuo kur kas kuklesnių etninės kultūros globos būdų. Mokslininkai išreiškė nuomonę, kad tokio skirtingo pobūdžio institucijas jungti būtų neracionalu, nes paveldosaugos įgyvendinimo sistema yra nepalyginamai efektyvesnė ir pranašesnė nei pirmuosius žingsnius žengianti, kitokiais veiklos, tyrimo, skatinimo principais kuriama nematerialaus paveldo (etninės kultūros) apsaugos sistema.

SIEF veiklos perspektyva – aktyvesnė plėtra Rytų Europos erdvėje. 2015 m. birželio mėnesį Zagrebe (Kroatijoje) vyks 12-asis SIEF kongresas „Utopijos, tikrovės, paveldas. Etnografijos XXI amžiui“. Tą patį mėnesį numatoma ir Ritualinių metų darbo grupės konferencija „Tradicijos ir transformacijos“ Kazanėje (Rusija).

Vytautas TUMĖNAS

Commemorating the 50th Anniversary of the International Society for Ethnology and Folklore (SIEF)

Ethnologist Vytautas Tumėnas briefly reviews the symposium of the International Society for Ethnology and Folklore (SIEF – *Société internationale d'ethnologie et de folklore*) which took place on 12 September 2014 in Amsterdam and the ideas expressed during the Special General Assembly.